

Si a prætore detur curator mente capto, aut muto, sive ventri, excusatur jure liberorum. — § 3. Romæ datos tutores eos tantum accipere debemus, qui vel²⁴ a præfecto urbis, vel a prætore, vel in testamento Romæ confecto, vel in continentalibus²⁵ ædificiis dati sunt. — § 4. Si tanta²⁶ corporis aut mentis valetudine ab agendis rebus libertus prohibetur, ut ne suis quidem negotiis sufficiat, necessitati erit subcumbendum: ne impossibile injungatur tutela mundus, quod obiri a liberto non potest, cum incommodo pupilli, et adversus utilitatem ejus.

46. PAULUS, lib. singul. de Cognitionibus.

Qui in collegio²⁷ pistorum sunt, a tutelâ excusantur: si modo per semet pistrinum exerceant: sed non alios puto excusandos, quam qui intra²⁸ numerum sunt. — § 1. Urbici autem pistores a collegarum quoque filiorum tutelis excusantur²⁹. — § 2. Sed et hoc genus excusacionis est, si quis se dicit ibi domiciliū³⁰ non habere, ubi ad tutelam datus est: idque imperator Antoninus cum D. patre significavit.

TIT. II.

UBI PUPILLUS EDUCARI¹ VEL MORARI DEBEAT: [ET DE ALIMENTIS² EI PRÆSTANDIS.]

1. ULPIANUS, lib. 54, ad Edictum.

Solet prætor³ frequentissime adiri, ut constitutus, ubi filii vel alani vel morentur: non tantum in posthumis, verum omnino in pueris. — § 4. Et solet ex persona, ex conditione, [et] ex tempore statuere, ubi potius aliud sit: et nonnunquam a voluntate patris recedit prætor. Denique cum quidam testamento suo cassisset, ut filius apud substitutum educetur, imperator Severus rescripsit, prætorem assumere debere, presentibus ceteris propinquis liberorum: id enim agere prætorem oportet, ut sine ulla maligna suspicione⁴ alatur partus, et educetur. — § 2. Quiam autem prætor recusantem apud se educari non pollicetur se coacturum, attamen questionis est, an debeat etiam invitum cogere⁵: utputa libertum, parentem, vel quem alium de adiutoribus cognative? Et magis est, ut interdum debeat id facere. — § 3. Certe non male dicetur, si legatarius vel heres educationem recusat: testamento sibi injunctam, denegari ei actiones debere, exemplo⁶ tutoris testamento dati. Quod ita denuo placuit, si idcirco sit relictum: ceterum, si⁷ esset relicturus, etiamsi educationem recusarunt sciret, non denegabitus ei actio: et ita divus Severus sepiissime statuit.

2. Idem, [lib. 56, ad Edictum.]

Officio judicis, qui tutelâ cognoscit, congruit, reputationes⁸ tutoris non improbas⁹ admittere: utputa si dicat, impendisse in alimenta pupilli, vel disciplinas¹⁰. — § 1. Modus autem, si quidem prætor arbitratus est, is servari debet, quem prætor statuit: si vero prætor non est aditus, pro modo¹¹ facultatum pupilli debet arbitrio judicis astimari: nec enim permittendum est tutori tantum reputare, quantum dedit, si plus æquo dedit. — § 2. Hoc amplius, etsi prætor modum¹² alimentis statuit, veruntamen ultra vires facultatum est, quod decreatum est, nec suggestus prætori de statu facultatum, non debet ratio haberri alimentorum omnium: quia, si suggestisset, aut minuerentur jam decreta, aut non tanta decernerentur. — § 3. Sed si pater statuit alimenta liberis, quos heredes rescripsit, ea prestanto, tutor reputare poterit: nisi forte ultra vires facultatum statuerit: tunc enim imputabitur ei, cur non adiuto præstare desideravit alimenta minua.

3. Idem, lib. 4, de omnibus Tribunalibus.

Jus alimentorum decernendorum pupillis prætori competit: ut ipse moderetur¹³, quam summarum tutores vel curatores ad alimenta pupillis vel adolescentibus prestare debeat. — § 1. Modum¹⁴ autem patrimonii spectare debet, cum alimenta decernit: et debet statuere tam moderate, ut non universum redditum patrimonii in alimenta decernat, sed semper sit, ut aliquid ex redditu supersit. — § 2. Ante oculos habere debet in decernendo et mancipia¹⁵ qua pupillis deseruunt, et mercedes pupillorum, et vestem, et tectum pupilli: atatem¹⁶ etiam contemplari in qua constitutus est, cui alimenta decernuntur. — § 3. In amplis tamen pa-

¹⁷ 24. 24. Inst. de Ati. tut. — 25. L. 2, in pr. inf. de verb. sign. — 26. L. 10, 2 ult. supr. b. t. — 27. L. 41, 2 fin. supr. eod. — 28. d. L. 4, 2 & 29. d. L. 41, in fin. — 30. L. 10, 2 4, 2 ult. supr. eod.

¹⁸ Tir. II. — 1. Lib. 5, C. 49. — 2. Lib. 5, C. 50. — 3. Add. L. 5, inf. h. t.; L. 1, C. ubi pupilli. — 5. d. L. ult. — 6. d. L. 1, — 7. L. 28, 2 ult. supr. tit. prox. — 4. d. L. 1, L. ult. C. ubi pupilli. — 5. d. L. ult. — 6. d. L. 1, — 7. L. 28, 2 ult. supr. tit. prox. — 8. L. 1, circa fin. supr. tit. prox. — 9. L. 5, inf. h. t.; L. 2, 2 ult. supr. de admin. et peric. tit. — 10. L. ult. C. de alimento pupilli præstand. — 11. d.

¹⁹ 5. L. 7, L. 46, 2 5, supr. de admin. et peric. tit. — 6. 2 ult. Inst. de Ati. tut. — 7. L. 5, 2 ult. supr. de admin. et peric. tit. — 8. L. 5, 2 5, supr. de agnoscend. lib. — L. 1, C. de alendi lib. h. t. — 9. L. 5, 2 ult. supr. de admin. et peric. tit. — 10. L. 5, 2 5, supr. tit. prox. — 11. L. 5, inf. h. t. — 14. L. 2, in pr. et 2, supr. de admin. et peric. tit. — 15. L. 10, 2 ult. supr. de admin. et peric. tit. — 17. L. 10, in fin. inf. de alimento vel cibar. — 18. L. 7, 2 5, supr. de admin. et peric. tit. — 19. L. 12, 2 ult. supr. d. L. 1, 2 ult. supr. de suspect. tit. — 20. L. 1, supr. L. 1, C. h. t. — 21. L. 3, 2 4, supr. de suspect. tit.

²⁰ Tir. III. — 1. Lib. 5, C. 51. — 2. L. 1, 2 5, 2 19; L. 2, inf. h. t. — 3. L. 15, 2 ult. supr.

²¹ de admin. et peric. tit. — 4. L. 4, supr. tit. prox. — 4. 2 15, Inst. de action.

troniis [positis] non cumulus patrimonii, sed quod exhibitioni frugiliter sufficit, modum alimentis dabit. — § 4. Sed si non constat, quis modus facultatum sit, inter tutorem, et eum, qui alimenta decerni desiderat, suscipere debet cognitionem, nec temere alimenta decernere, ne in alterutram partem delinquit: prius tamen exigere debet ut profiteatur tutor, quæ sit penes se summa: et communari graviore ei usuras¹⁸ infligi ejus quod supra professionem apud eum fuerit comprehensum. — § 5. Idem ad instructionem quoque pupillorum, vel adolescentium, pupillarum, vel earum que intra vigesimum annum constituta sunt, solet decernere respectu facultatum, et aitatis eorum qui instruantur. — § 6. Sed si egeni sunt pupilli, de suo eos atere tutor non compellitur; et si forte post decreta alimenta ad egestatem fuerit pupillus perductus, diminui debent quæ decreta sunt: quemadmodum solent augeri, si quid patrimonio accesserit.

4. JULIANUS, lib. 24 Digestorum.

Qui filium heredem instituerat, filie dotis nomine, cum in familia nupsisset, ducenta legaverat, nec quicquam præterea, et tutorem eis Sempronium dedit: is a cognatis et [a] propinquis pupilli perductus ad magistratum jussus est alimenta¹⁹ pupilli, et mercedes, ut liberalibus artibus institueretur, pupilli nomine praceptoribus dare: pupilli factus pupillus puberi jam facta sorori sua ducenta, legati causa, solvit: quasitum est, an tutelæ judicio consequi possit, quod in alimenta pupilli, et mercedes a tutele ex tutela præstum sit? Respondi, existimo, eis circa magistratum decreatum tutor sororem pupilli sui auerterit, et liberalibus artibus instituerit, cum hæc aliter ei contingere non possent, nihil eo nomine, tutelæ judicio, pupillo, aut substitutis pupilli præstare debere.

5. ULPIANUS, lib. 3, de officio Proconsulis.

Si discepitur, ubi morari, vel ubi educari popillum oporteat, causa cognita id est, etiam absente tutele, vel libertate, scilicet rei pupilli necessariis, dicendum est, reputaturum. Idemque et si liberis hominibus, si tamen ratio præstundi justa intercedat. — § 9. Item sumptus²¹ litis tutor reputabit, et viatica, si ex officio necesse habuit aliquo excurrere, vel proficiendi. — § 10. Nunc tractemus, si plures tutelam pupilli administraverint, pro qua quisque eorum parte conveniens sit? — § 11. Et, si quidem omnes simul gesserunt tutelam, et omnes²² solvendo sunt, aquissum erit²³, dividi²⁴ actionem inter eos pro portionibus virilibus, exemplo²⁵ fidejussionum. — § 12. Sed et si non omnes solvendo sint, inter eos qui solvendo sunt, dividitur actio: sed prout²⁶ quisque solvendo est, poterunt conveniri. — § 13. Et si forte quis ex facto alterius tutoris condemnatus præstiterit, vel ex communis gestu, nec ei mandatae sunt actiones, constitutum est a divo Pio, et ab imperatore nostro, et divo patre eius, utilem²⁷ actionem tutori adversus contumores dandam. — § 14. Plane, si ex dolo communis consuetudinis præstiterit, neque mandatae sunt actiones, neque utilis competit: quia proprii delicti penam subit: quia res indigneum eum fecit, ut a ceteris quid consequatur dolii participibus: nec enim illa societas maleficiorum²⁸, vel communicata justa damnæ ex maleficio [est]. — § 15. Usque adeo autem ad contumores non venitur, si²⁹ sint solvendo contumores, ut prius ad magistratum, qui eos dederunt, vel ad fidejussiones veniat: et ita imperator noster Ulpio Procuso rescripsit. Quod enim Marcellus lib. 8 Digestorum scripsit, quodque sepissime rescriptum est, quamdiu [vel] unus ex tutoribus idoneus est, non posse ad magistratus qui dederunt veniri, sic erit accependum, si non contutor ob hoc conveniat, quod suspectum facere vel satis exigere noluit. — § 16. Hanc actionem etiam in³⁰ heredem tutoris competere constat. — § 17. Sed et heredi³¹ pupilli æque competit, similibusque personis. — § 18. Non tantum ante condemnationem, sed etiam post condemnationem desiderare tutor potest, mandari sibi actiones³² adversus contumores pro quo condemnatus est. — § 19. Rationibus distrahendis actione non solum hi tenentur tutores qui legitimi fuerunt, sed omnes qui iure tutores sunt, et gerunt tutelam. — § 20. Considerandum est in hac actione, utrum pretium rei tantum duplicetur³³, an etiam quod pupilli inter sit. Et magis esse arbitrator, in hac actione quod interest non venire, sed rei tantum astimationem. — § 21. In tutela ex una obligatione duas esse actiones constat: et ideo, sive tutela fuerit actum, [de] rationibus distrahendis agi non potest: sive contra, tutelæ actio, quod ad speciem istam, perempta est. — § 22. Hunc tamen tutores qui intercepti pecuniam pupillarem, et furti teneri Papianus ait: qui, et si furti³⁴ teneatur, hac actione conventus, furti actione non liberatur: nec enim eadem est obligatio furti ac tutela, ut quis dicat plures esse actiones ejusdem facti, sed plures obligationes: nam et tutela et furti obligatur. — § 23. Hanc actionem scindendum est perpetuum esse, et heredi, similibusque personis dari ex eo, quod vivo pupillo captum est. Sed in heredem ceterosque successores non dabitur:

²⁰ L. ult. 24. d. L. 2, 2 5, supr. de admin. et peric. tit. — 25. L. 1, in pr. inf. de privat. delict. — 26. L. 2, 2 ult. supr. de admin. et peric. tit. — 27. L. 4, in pr. inf. eod. — 28. L. 1, 2 22, supr. eod. — 29. L. 55, inf. dr. furt. — 30. L. 1, i. fin. inf. h. t. — 31. L. 5, 2 ult. supr. de admin. et peric. tit. — 32. L. 55, 2 ult. supr. de agnoscend. lib. — 33. L. 1, 2 ult. supr. de admin. et peric. tit. — 34. L. 10, 2 ult. supr. de agnoscend. lib. — 35. L. 1, 2 ult. supr. de suspect. tit. — 36. L. 1, 2 ult. supr. de conduct. ob turp. caus. — 37. L. 7, 2 ult. supr. de depositi. — 38. L. 1, 2 ult. supr. de divit. tut. — 39. L. 14, 2 ult. supr. de tutel. — 40. L. 15, in pr. supr. ex quib. caus. major. — 41. L. 6, in fin. supr. de tutel. — 42. L. 2, inst. de Ati. tut. — 43. L. 1, 2 ult. supr. de minor. — 44. L. 5, C. de testam. tit.

sint. Quinimo per contrarium putat posse cum tutori agi tutela, si tale officium prætermiserit. — § 5. Officium tutoris incumbit, etiam rationes actus sui conficeret, et pupillo reddere⁶: ceterum, si non fecit, aut si factas non exhibet, hoc nomine judicio tutela tenebitur. De servis quoque interrogations, sed et questiones habendas, et hoc officio judicis convenire placuit: nam D. Severus decrevit, cum neque inventaria neque auctionalia proferentur, remedio eo uti debere, ut rationes a servis qui rem gesserant, proferant: has rationes si esse mala fide conscriptas a servis dicunt tutores, etiam in questionem servi interrogari poterunt. — § 6. Præterea si matrem⁷ aut pupilli tutor, putat Labeo imputare eum posse: sed est verius, non, nisi perquam egredi dedit, imputare eum oportere de largis facultatibus pupilli: utrumque⁸ igitur concurrere oportet: ut et mater egena sit, et filius in facultatibus positus. — § 8. Sed si minus⁹ nuptiale matri pupilli miserit, non eum pupilla imputatur Labeo scriptis: nec perquam necessaria est ista muneration. — § 6. Si pupillis tutores pater dedit, inter quos et libertum suum, perquæ eum voluntut tutelam administrari, et tutores certam summam ei statuerint, quia aliter se exhibere non poterat: habendam eum rationem quod statutum est, Mela existimat. — § 7. Ergo et si ex inquisitione proper rei notitiam fuerit datus tutor, eum alimenta statuerint contumores: debet eorum ratio haberi, quia justa causa est præstandi. — § 8. Sed et si servis¹⁰ cibaria præstiterit, vel libertus, scilicet rei pupilli necessariis, dicendum est, reputaturum. Idemque et si liberis hominibus, si tamen ratio præstundi justa intercedat. — § 9. Item sumptus¹¹ litis tutor reputabit, et viatica, si ex officio necesse habuit aliquo excurrere, vel proficiendi. — § 10. Nunc tractemus, si plures tutelam pupilli administraverint, pro qua quisque eorum parte conveniens sit? — § 11. Et, si quidem omnes simul gesserunt tutelam, et omnes¹² solvendo sunt, aquissum erit¹³, dividi¹⁴ actionem inter eos pro portionibus virilibus, exemplo¹⁵ fidejussionum. — § 12. Sed et si non omnes solvendo sint, inter eos qui solvendo sunt, dividitur actio: sed prout¹⁶ quisque solvendo est, poterunt conveniri. — § 13. Et si forte quis ex facto alterius tutoris condemnatus præstiterit, vel ex communis gestu, nec ei mandatae sunt actiones, constitutum est a divo Pio, et ab imperatore nostro, et divo patre eius, utilem¹⁷ actionem tutori adversus contumores dandam. — § 14. Plane, si ex dolo communis consuetudinis præstiterit, neque mandatae sunt actiones, neque utilis competit: quia proprii delicti penam subit: quia res indigneum eum fecit, ut a ceteris quid consequatur dolii participibus: nec enim illa societas maleficiorum¹⁸, vel communicata justa damnæ ex maleficio [est]. — § 15. Usque adeo autem ad contumores non venitur, si¹⁹ sint solvendo contumores, ut prius ad magistratum, qui eos dederunt, vel ad fidejussiones veniat: et ita imperator noster Ulpio Procuso rescripsit. Quod enim Marcellus lib. 8 Digestorum scripsit, quodque sepissime rescriptum est, quamdiu [vel] unus ex tutoribus idoneus est, non posse ad magistratus qui dederunt veniri, sic erit accependum, si non contutor ob hoc conveniat, quod suspectum facere vel satis exigere noluit. — § 16. Hanc actionem etiam in²⁰ heredem tutoris competere constat. — § 17. Sed et heredi²¹ pupilli æque competit, similibusque personis. — § 18. Non tantum ante condemnationem, sed etiam post condemnationem desiderare tutor potest, mandari sibi actiones²² adversus contumores pro quo condemnatus est. — § 19. Rationibus distrahendis actione non solum hi tenentur tutores qui legitimi fuerunt, sed omnes qui iure tutores sunt, et gerunt tutelam. — § 20. Considerandum est in hac actione, utrum pretium rei tantum duplicetur²³, an etiam quod pupilli inter sit. Et magis esse arbitrator, in hac actione quod interest non venire, sed rei tantum astimationem. — § 21. In tutela ex una obligatione duas esse actiones constat: et ideo, sive tutela fuerit actum, [de] rationibus distrahendis agi non potest: sive contra, tutelæ actio, quod ad speciem istam, perempta est. — § 22. Hunc tamen tutores qui intercepti pecuniam pupillarem, et furti teneri Papianus ait: qui, et si furti²⁴ teneatur, hac actione conventus, furti actione non liberatur: nec enim eadem est obligatio furti ac tutela, ut quis dicat plures esse actiones ejusdem facti, sed plures obligationes: nam et tutela et furti obligatur. — § 23. Hanc actionem scindendum est perpetuum esse, et heredi, similibusque personis dari ex eo, quod vivo pupillo captum est. Sed in heredem ceterosque successores non dabitur:

quia²⁵ penal²⁶ est. — § 24. Hæc actione tunc competit, cum et tutela actio [est], hoc est finita²⁷ demum tutela.

2. PAULUS, lib. 8, ad Sabinum.

Actione [de] rationibus distrahendis nemo tenetur, nisi qui in tutela gerenda rem ex bonis pupilli abstulerit. — § 1. Quod si furandi animo fecit, etiam furti tenetur²⁸. Utroque autem actione obligatur, et altera alteram non tollit. Sed et condicione ex furtiva causa competit: per quam si consecutus fuerit pupillus quod fuerit ablatum, tollitur hoc judicium: quia nihil absit pupillo. — § 2. Hæc actione licet in duplum²⁹ sit, in simulo rei persecutione continet, non tota dupli pena est.

3. POMPOSUS, lib. 5, ad Sabinum.

Si tutelæ aut negotiorum gestorum agatur, incerto hoc, quantum ab adversariis debetur tutori procuratorive: arbitratu judicis cavendum est, quod eo nomine eis ab sit.

4. PAULUS, lib. 8, ad Sabinum.

Nisi finita³⁰ tutela sit, tutelæ agi non potest. Finitur autem non solum pubertate³¹, sed etiam morte tutoris vel pupilli³². — § 4. Filiumfamilias emancipatum, si tutelam³³ administraret, etiam directe teneri Julianus putat. — § 5. Si adh

iam a patre eius accepisset. Quem igitur effectum hac [ex] sententia habeat, videamus? Nam, si solus tutor est, utique ipse secum non aget: sed vel per speciale⁴⁴ curatorem conveniens est, vel pone eum contutorem⁴⁵ habere, qui possit adversus eum judicem accipere: ex qua causa cum eo tutela agi potest. Quinimo si medio tempore solvendo esse desierit, imputabitur contutoribus, cur non egerunt cum eo. — § 5. Si tutori curator sit adjunctus, quamvis suspecto postulato, non cogetur tutela judicium tutori suscipere: quia tutor maneret. — § 6. Sed et si fuerit tutor confiscatus, adversus fiscum dandam esse actionem constat ei qui loco ejus curator datus sit, vel contutoribus ejus. — § 7. Ceterae actiones, præter tutelam, adversus contutorem competent, tunc adhuc tutelam administrant, veluti furti, danni, iniuria, condicio.

10. PAULUS, lib. 8 brevis Edicti.

Sed non datur pupillo, dum tutor tutelam gerit: quamvis enim morte tutoris intereant, tamen pupillus cum herede ejus actionem habet: quia sibi⁴⁶ solvere debuit.

11. ULPIANUS, [lib. 38, ad Edictum.]

Si filius familiæ tutelam administraverit, deinde fuerit emancipatus⁴⁷, remanere eum contutorem Julianus ait: et cum pupillus adoleverit, agendum cum eo⁴⁸, ejus quidem temporis quod est ante emancipationem, in quantum facere potest, ejus vero quod est post emancipationem, in solidum: cum patre vero duxat de peculio⁴⁹; manere enim adversus eum etiam post pubertatem de peculio actionem: neque enim ante annus cedit, intra quem de peculio actione detur, quam tutela fuerit finita.

12. PAULUS, [lib. 8 brevis Edicti.]

Filius autem tutor propter hoc suum factum cum patre agere non potest ante pubertatem: quia nec finita tutela hoc ab eo exige potest.

13. ULPIANUS, lib. 38, ad Edictum.

Si tutor post pubertatem pupilli negotia administraverit, in judicium tutelæ veniet id tantum, sine⁵⁰ quo administratio tutelæ expediti non potest: si vero post pubertatem pupilli is qui tutor ejus fuerat, fundos ejus vendiderit, municipia et prædia comparaverit, neque venditionis hujus, neque emptionis ratio judicium tutelæ continuebitur. Et est verum, ea que connexa⁵¹ sunt, venire in tutelæ actionem: sed et illud est verum, si ceperit negotia administrare post tutelam finitam, devolvit judicium tutelæ in negotiorum gestorum actionem⁵²; oportuit enim eum a semetipso tutelam exigere. Sed et si quis, cum tutelam administrasset, idem curator adolescenti fuerit datus, dicendum est, negotiorum gestorum eum conveniri posse.

14. GAIUS, lib. 12, ad Edictum provinciale.

Si post pubertatem tempore aliquo, licet brevissimo, intermisserit administrationem tutor, deinde ceperit gerere: sine illa dubitatione, tam tutela quam negotiorum gestorum judicium cum eo agendum est.

15. ULPIANUS, lib. 1 Disputationum.

Si ex duobus tutoribus cum altero quis transegisset, quamvis ob dolum communem: transactio nil proderit alteri: nec immerito: cum unusquisque⁵³ dol sui poenam sufferat. Quod si conventus alter præstisset, proficeret id quod præstitum, ei qui conventus non est: licet enim dolus ambo rei sint, tamen sufficit unum satisfacere: ut in duabus, quibus res comoda est, vel deposita, quibusque mandatum est.

16. Idem, lib. 74, ad Edictum.

Sic cum adhuc tutor ex stipulatio agatur, vel cum his qui pro eo inter venerunt, erit dubitatio, an quia tutela agi non potest, nec ex stipulatio agi possit? Et plerique putant, etiam hanc actionem propter eandem utilitatem differendam⁵⁴. — § 1. Cur: curatore pupilli sive adolescentis agi poterit⁵⁵; et si usque adhuc cura perverget⁵⁶.

17. Idem, lib. 3, de officio Consulis.

Imperatores Severus et Antoninus rescripserunt in hæc verba: Cum hoc ipsum queratur, an aliquid tibi a tutoribus vel curatoretibus debatur, non habet rationem postulatio tua, volentis in sumptum tuum ab his tibi pecuniam subministrari.

18. PAPINIANUS, lib. 28 Quæstionum.

Cum tutor, negotiis impuberis administratis, pupillum paterna heredi-

⁴⁴ Fac. L. 3, 2, supr. de tutel. 2 ult. Inst. de auctor. tut. — 45. L. 24, supr. de testam. tut. — 46. L. 69, supr. de fiducijs. — 47. L. 37, 2 ult. supr. de admin. et peric. tut. 2 4. Inst. quibusmod. tut. fin. — 48. L. 4, 2, supr. b. t. — 49. d. L. 57, in fin. — 50. Fac. L. 17, supr. de negot. gest. — 51. L. 11, C. arbitr. tut. L. 37, 2, supr. de admin. et peric. tut. — 52. L. 6, in fin. — 53. L. 1, 2, 43, supr. depositi. L. 55, circa fin. supr. de testam. tut. — 54. L. 1, 2, 43, supr. de admin. et peric. tut. — 55. Ost. L. 14, C. de admin. tut. — 56. L. 4, in fin. supr. b. t. L. 16, supr. de admin. et peric. tut. L. 1, 2, 5, supr. de eo qui

tate abstinet⁵⁷, bonis patris venditis, tractari solet, utilis actio pupillo relinqui, an creditoribus concedi debeat? Et probatur, actionem inter pupillum et creditores patris esse dividendam: scilicet, ut quod rationi honorum per tutorem deerrit, creditoribus reddatur: quod autem [dolo] vel culpa tutoris in officio pupilli perperam abstenti contractum est, pueri relinquatur. Quia actio sine dubio non prius competit, quam pupillus⁵⁸ ad pubertatem pervenerit: sed illa confessum creditoribus datur.

19. ULPIANUS, lib. 1 Responsorum.

Si probatum est nomen debitoris a novissimo curatore, frustra tutorem de eo conveniri⁵⁹.

20. PAPINIANUS, lib. 2 Responsorum.

Alterius cursoris heredem minorem, ut majore pecunia condemnatum, in integrum restitui placuit. Ea res materiam litis adversus alterum cursorum instaurande non dabat, quasi minore pecunia condemnatum, si non sit ejus auctor, cui subveniri debeat: sed æquitas ratione sua dente, per utilem⁶⁰ actionem ei subveniri, in quantum alter relevatus est, oportet. — § 1. Non idcirco actio, quæ post vigintiquinque annos ætatis intra restitutionis tempus adversus tutorem minore pecunia tutelæ judicium condemnatum redditur, inutilis erit, quod adolescenti cursoribus ob eam culpam condemnati sunt⁶¹. Itaque si non judicium a cursoribus factum est, per dolus exceptionem cursorates consequi poterunt eam actionem præstari⁶² sibi.

21. Idem, lib. 1 Definitionum.

Cum pupillus tutelæ actione contra tutorem alterum, tutori, quem judex in solidum condemnatus, cessit, quamvis postea judicatum fiat, tandem actione data non intercidit: quia pro parte condemnati tutoris non tutela reddita, sed nominis pretium⁶³ solutum videtur.

22. PAULUS, lib. 13 Quæstionum.

Defensor tutoris condemnatus non auferet privilegium pupilli: neque enim sponte cum eo pupillus contraxit.

23. Idem, lib. 9 Responsorum.

Convento herede tutoris judicium tutelæ, curatore ejusdem neque ipso jure liberatum videri⁶⁴, neque exceptionem rei judicatae ei dandum. Idemque in heredibus magistratum observandum.

24. Idem, lib. 2 Sententiarum.

Posthumo⁶⁵ tutor datus, non natus posthumo, neque tutelæ, quia nullus pupillus est: neque pro tutori, quia nulla significatio est: neque negotiorum gestorum, judicium tenetur⁶⁶; quia administrasse negotia ejus, quia natus non esset, non videtur: et ideo utilis⁶⁷ in eum actio dabitur.

25. HERMOCENIANUS, lib. 5 juris Epitomarum.

Non solum tutelæ privilegium datur in bonis tutoris, sed etiam ejus, qui pro tutela negotiis gessit: vel ex curatione pupilli, pupillæ, furiosi, furiosæ debetur, si eo nomine cautum non sit.

TIT. IV.

DE CONTRARIA¹ TUTELÆ, — UTILI ACTIONE.

1. ULPIANUS, lib. 56, ad Edictum.

Contraria tutelæ actionem prætor proposuit, induxitque in usum facilius tutores ad administrationem accederent, scientes pupillum quaque sibi obligatum fore ex sua administratione. Quamquam enim sine tutori auctoritate pupilli non² obligantur, nec in rem³ suam tutor obligare pupillum possit: attamen receptum est, ut tutor suo pupilli sine tutori auctoritate civiliter obligetur, ex administratione scilicet: etenim provocandi fuerant tutores, ut promptius de suo aliqd pro pupilli impendant, dum sciant, se recepturos id quod impenderint. — § 1. Hæc action non solum tutori, verum etiam ei⁴ qui pro tutore negotia gessit, competere debet. — § 2. Sed et si curator sit vel pupilli, vel adolescentis, vel prodigi, dicendum est, etiam his contrarium dandum. Idem in curatore quoque ventris probandum est. Quæ sententia Sabini fuit existimans, ceteris quoque cursoribus ex isdem causis dandum contrarium [judicium]. — § 3. Finito autem officio hanc actionem competere dicemus tutori: ceterum, quandiu durat, nondum competit⁵. Sed

⁴⁴ Fac. L. 3, 2, supr. de tutel. 2 ult. Inst. de auctor. tut. — 45. L. 24, supr. de testam. tut. — 46. L. 69, supr. de fiducijs. — 47. L. 37, 2 ult. supr. de admin. et peric. tut. 2 4. Inst. quibusmod. tut. fin. — 48. L. 4, 2, supr. b. t. — 49. d. L. 57, in fin. — 50. Fac. L. 17, supr. de negot. gest. — 51. L. 11, C. arbitr. tut. L. 37, 2, supr. de admin. et peric. tut. — 52. L. 6, in fin. — 53. L. 1, 2, 43, supr. depositi. L. 55, circa fin. supr. de testam. tut. — 54. L. 1, 2, 43, supr. de admin. et peric. tut. — 55. Ost. L. 14, C. de admin. tut. — 56. L. 4, in fin. supr. b. t. L. 16, supr. de admin. et peric. tut. L. 1, 2, 5, supr. de eo qui

si pro tutore negotia gessit, vel etiam curam administravit, locus erit judicium, etiam statim⁶: quia hoc casu in ipsum quoque statim actio competit. — § 4. Præterea, si tutela judicium [quis] conveniet, reputare⁷ potest id quod in rem pupilli impedit⁸. Sic erit arbitrii ejus, utrum compensare⁹, an petere velit sumptus. Quid ergo, si judex compensationis ejus rationem non habuit? an contrario judicium experiri possit? Et utique potest¹⁰: sed si reprobata¹¹ est hæc reputatio, et adquievit, non debet judex contrario judicium id sarcire. — § 5. An in hoc judicio, non tantum quæ pro pupillo, vel in rem ejus impensa sunt venient, verum etiam ea quoque, quæ debebantur alias tutori [utputa a patre pupilli si quid debitus fuit] queratur? Et magis puto, cum integræ sit actio¹² tutori, non esse in contrario judicium deducendum. — § 6. Quid tamen, si ideo expectavit, quia tutor erat, et ideo non exigit? videamus, an contrario judicium tutelæ indemnitatē consequatur. Quod magis probandum est: nam scuti quodcumque aliud gessit pro utilitate pupilli, id contrario judicium consequetur, ita etiam id, quod sibi debetur, consequi debet, vel ejus securitatem. — § 7. Ego, et si ex causa, quæ tempore finitur, obligatio aliqua fuit, tutela contrario judicium esse ei opinor. — § 8. Hanc actionem dandum placet, et si tutela judicium non ageret¹³: etenim nonnunquam pupillus idcirco agere tutela non vult, quia¹⁴ nihil ei debetur: imo plus in eum impensum est, quam [quod] ei abest: nec impediendum est tutor contrario agere.

2. ULPIANUS, lib. 21 Digestorum.

Longo magis dandum est, et si rationibus distrahendis actio intendatur.

3. ULPIANUS, lib. 56, ad Edictum.

Quid ergo, si plus in eum impedit, quam est in facultatibus? videamus, an possit hoc consequi. Et Labeo scribit posse. Sic tamen accipendum est, si expedit pupillo ita tutelam administrari: ceterum si non expedit, dicendum est, absolu pupillum oportere: neque enim in hoc administrantur tutelæ, ut mergantur pupilli: judex igitur, qui contrario judicium cognoscit, utilitatem pupilli spectabiliter, et ait tutor ex officio sumptus fecerit. — § 1. Contrarium judicium an ad hoc quoque competit, ut quis a pupillo exigat liberationem, videndum est? Et nemo dixit, in hoc agere quem contrario posse, ut tutela judicium liberetur: sed tantum de his, quæ ei propter tutelam absunt: consequitur¹⁵ autem pecuniam, si quam de suo consumpsit, etiam cum usiris¹⁶, sed vel tridentibus, vel his, quæ in regione¹⁷ observantur, vel his, quibus mutuatus est, si necesse¹⁸ habuit mutuari ut pupillo ex iusta causa prorogari: vel his [a] quibus pupillum liberavit, vel quibus caruit tutor, si nimis profuit pupillo pecuniam esse exsolutam. — § 2. Plane si forte tutor aliquid pecuniam debuit, etenim tamen, si rationibus distrahendis actio intendatur, obligatio contra tutelam absunt: consequitur¹⁹, nec pupillo præstabilit. — § 3. Quare et si in usus suis convertit, deinde aliquid impedit in rem pupillarem, quam impedit, desinit vertuisse²⁰, et exinde usuras non præstabat. Et si ante impedit in rem pupillarem, mox in usus suis vertit, non videbitur virtus quantitatem, qua concurreat cum quantitate sibi debita, ut ejus summa non præstet usuras. — § 4. Usuras utrum tamdiu consequetur tutor, quamdiu tutor est, an etiam post finitam tutelam, videamus: an ex mora tantum? Et magis est, ut, quod ei reddatur pecunia, consequatur: nec enim debet ei sterilis esse pecunia. — § 5. Si tamen fuit²¹ in substantia pupilli unde consequetur, dicendum est, non oportere eum usuras a pupillo exigere. — § 6. Quid ergo, si de eis pupilli non potuit sibi solvere, quia erat depositus ad prediorum comparationem? Siquidem non postulavit a prætori, ut promat pecunia, vel hoc minus deponatur, sibi imputet: si vero hoc desideravit, nec impetravit, dicendum est, non depere ei usuras in contrario judicium. — § 7. Sufficit²² tutori, bene et diligenter negotia gessisse: et si eventum adversum habuit, quod gestum est. — § 8. Judicium contrario tutelæ præstatur et id, quod in rem pupilli versus [ante tutelam], vel post tutelam, si negotiis tutelæ tempore gestis nexus probatur: et quod ante impensum est, vide pro tutore negotia gessit, et postea tutor constitutus est, vel ventri erat curator: sed et si non pro tutore negotia gessit, debet venire, quod ante impensum est: deducuntur enim in tutela judicium sumptus, quoscumque fecerit in rem pupilli: sic tamen, si [ex] bona fide fecit. — § 9. Hanc actionem perpetuam esse palam est, et heredi, et in heredem dari, ceterosque successores, et ad quos ea res pertinet, et in eos.

4. JULIANUS, lib. 21 Digestorum.

A tutela remota eo loco haberi debet, quo eset finita tutela: et sicut actiones patitur, perinde ac si pupillus pubes factus eset, ita contrario judicium, si quid ei aberit, persequi debet: nihil enim prohibet suspectum tutorem esse, quamvis complura in rem pupilli impenderit, quæ cum amittere non oportet.

5. ULPIANUS, lib. 4 Responsorum.

Heredem tutoris²³, si eam summam solverit, in quam obligati pupilli fuerunt, actionem contrarialem adversus eos habere posse respondi.

6. PAULUS, lib. 3, ad Plautum.

Si tutor pro pupillo se obligavit²⁴, habet contrarialem actionem, et antequam²⁵ solvat.

TIT. V.

DE EO, QUI PRO¹ TUTORE PROVE CURATORE NEGOTIA GESSIT.

4. ULPIANUS, lib. 56, ad Edictum.

Protulæ actionem necessario prætor proposuit: nam quia plerunque incertum est, utrum quis tutor, an vero quasi tutor pro tutore administraverit tutelam, idcirco in utrumque casum actionem scripsit: Ut, sive tutor est, sive non sit qui gessit, actione tamen teneretur. Solent enim magni errores intercedere, ut discerni facile non possit, utrum quis tutor fuerit, et sic gesserit, an vero non fuerit, pro tutore tamen munere functus sit. — § 1. Pro tutore autem negotia gerit, qui munere tutoris fungitur in re impuberis, sive se putet tutorum, sive scit non esse, fingit tamen [esse]. — § 2. Prio. et si servus quasi tutor egreditur, divus Severus rescripsit, dandum in dominum judicium utile. — § 5. Cum eo qui pro tutore negotia gessit, etiam ante pubertatem agi posse nulla dubitatio est: quia tutor non est²⁶. — § 4. Quare, si quis finita tutela pro tutore negotia impuberis gessit, tenebitur. — § 5. Sed et si prius pro tutore administraverit, deinde quasi tutor, ex parte negatur, sive scit non esse, fingit tamen [esse]. — § 2. Prio. et si rationibus distractis actio intendatur, Longe magis dandum est, et si rationibus distractis actio intendatur.

2. CELSUS, lib. 25 Digestorum.

Si is, qui pro tutore negotia gerabat, cum tutor non esset, rem pupilli vendidit, nec²⁷ ea uscupata est: petet eam pupillus, quamvis ei cautum est: non enim eadem hujus quæ tutoris est rerum pupilli administratio.

3. JAVOLENUS, [lib. 5 Epistularum.]

Quero, an si qui cum tutor testamento datus eset, et id ipsum ignoraret, pro tutore negotia